

B.W. Brzustowicz, G.J. Brzustowicz

Inauguracja Muzeum Ziemi Choszczeńskiej

Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny nr 3, 250-255

1996

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

B.W. Brzustowicz
G.J. Brzustowicz

INAUGURACJA MUZEUM ZIEMI CHOSZCZEŃSKIEJ

16 czerwca 1995 r. w Krzęcinie, w obecności Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gorzowie Wielkopolskim, przedstawiciele Muzeum Narodowego w Szczecinie i Muzeum Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim oraz przedstawiciele samorządów gmin historycznie związanych z regionem choszczeńskim: Choszczna, Recza, Drawna, Krzęcina, Bierzwnika i Pelczyc, odbyło się otwarcie nowego muzeum.

Idea utworzenia muzeum na Ziemi Choszczeńskiej nie jest nowa. Pierwsze starania w celu powołania muzeum regionalnego w Choszcznie podjął w 1925 r. Walter Schumacher, rektor miejscowego gimnazjum, znany krajoznawca i pasjonat historii lokalnej.

Choszczeńskie Muzeum Powiatowe, utworzone w 1926 r., miało swoją siedzibę w choszczeńskim gimnazjum. Plany przeniesienia zbiorów do zabytkowej części Bramy Kamiennej – tzw. Barbakanu – nie zostały zrealizowane na skutek wojny.

Zbiory Muzeum Powiatowego składały się z pięciu dużych działów. Pierwszy obejmował historię naturalną i zawierał okazy przyrody żywej i nieożywionej. Drugi dział to prehistoria, z licznymi znaleziskami archeologicznymi – od epoki neolitu aż po średniowiecze. Trzeci dział ilustrował historię powiatu w poszczególnych epokach. Sztuka kościelna i historia religii na Ziemi Choszczeńskiej to dział czwarty. Piąty w całości był poświęcony sztuce ludowej i folklorowi. Muzeum posiadało dużą kolekcję map, akt, zdjęć i książek. Przechowywano tutaj dokumenty starostwa powiatowego pochodzące z XVI–XIX w.

Wojna przerwała rozwój muzeum. W styczniu 1945 r. Walter Schumacher przekazał zbiory do Archiwum w Szczecinie, a stamtąd trafiły do zamku w Pęźnie, gdzie przetrwały wojnę, lecz w dużej części uległy rozproszeniu i zaginięciu.

Twórca przedwojennego muzeum powiatowego – Walter Schumacher w 1945 r. wyjechał do Niemiec i wraz z innymi mieszkańcami tego regionu narodowości niemieckiej, którzy musieli po wojnie opuścić obszar powiatu, założył towarzystwo ziomkowskie. W Wunstorf koło Hanoweru powstała Izba Arnswaldzka; działa ona do dzisiaj, gromadzi ocalałe z zawieruchy wojennej pamiątki dotyczące Choszczna i okolic, publikuje materiały historyczne i wspomnienia, relacje, zdjęcia.

Po roku 1945 w Choszcznie sprawami historii lokalnej zajmowało się Towarzystwo Miłośników Ziemi Choszczeńskiej. Niestety, od dłuższego już czasu działalność Towarzystwa wygasła, a jego skromne zbiory zaginęły. Nie doprowadziła też do utworzenia muzeum projektowana w latach 80-tych Fundacja “Choszczno – Arnswalde”.

Tymczasem zainteresowanie mieszkańców Ziemi Choszczeńskiej historią regionu stale rośnie. W listopadzie i grudniu 1993 r. w Bibliotece Miejskiej w Choszcznie i w Klubie Kultury “U Wójta” w Krzęcinie eksponowano wystawę *Znaleziska archeologiczne na Ziemi Choszczeńskiej*, którą obejrzało ponad 2500 osób. Wystawa, przygotowana przy współpracy z Muzeum Narodowym w Szczecinie, Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i Wojewódzkim Ośrodkiem Metodycznym w Gorzowie Wielkopolskim, prezentowała eksponaty archeologiczne z różnych epok, udostępnione przez Muzeum Narodowe w Szczecinie oraz osoby prywatne. Piękna oprawa plastyczna wystawy sprawiła, że stała się ona dużym wydarzeniem kulturalnym. W jej zwiedzaniu pomagały kolorowe tablice i starannie przygotowany katalog wystawy. Wśród najcenniejszych znalezisk, prezentowanych podczas wystawy, były m.in.: urny popielnicowe odkryte w 1955 r. na cmentarzysku kultury lużyckiej w Krzęcinie, narzędzia neolityczne z Suliszewa i militaria.

Wychodząc naprzeciw kulturalnemu zapotrzebowaniu, Rada Miasta i Gminy Choszczno przyjęła wiosną 1994 r. uchwałę o powołaniu do życia Muzeum Ziemi Choszczeńskiej z siedzibą w Barbakanie. Niestety, uchwała nie została wcielona w życie i latem 1994 r., po wyborach samorządowych, nowi radni podjęli decyzję o jej uchyleniu.

Wtedy zrodził się pomysł utworzenia muzeum w Krzęcinie. Już we wrześniu 1994 r. Rada Pedagogiczna i Rada Szkoły przychyliły się do powołania

przy Szkole Podstawowej w Krzęcinie Muzeum Ziemi Choszczeńskiej im. dr. Ryszarda Wołągiewicza. Skromnego wsparcia finansowego udzielił Zarząd Gminy w Krzęcinie. Lokal muzealny jest, co prawda, niewielki i ogranicza możliwości zgromadzenia w nim i udostępnienia wszystkich zbiorów, ale w przyszłości muzeum zostanie przeniesione do nowej siedziby.

Zbiory Muzeum Ziemi Choszczeńskiej są podzielone na cztery działy: muzealny, archiwalny, kartograficzny i bibliograficzny. W dziale muzealnym ważną część zbiorów zajmują znaleziska archeologiczne (siekiery kamienne, grot strzały, grot włóczni, fragmenty ceramiki średniowiecznej). W katalogu muzealnym zgromadzono informacje o archiwach, muzeach i bibliotekach krajowych i zagranicznych, będących w posiadaniu zbiorów dotyczących Ziemi Choszczeńskiej.

Powstanie Muzeum Ziemi Choszczeńskiej im. dr. Ryszarda Wołągiewicza spotkało się z życzliwym przyjęciem Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gorzowie Wielkopolskim oraz Muzeum Narodowego w Szczecinie. Dyrektor Muzeum Narodowego w Szczecinie, prof. dr hab. Władysław Filipowiak, w piśmie z 23 marca 1995 r., zapewnił, że w miarę możliwości udzieli Muzeum Ziemi Choszczeńskiej pomocy w uzupełnieniu zbiorów. W innym piśmie, z 14 czerwca 1995 r., czytamy: "W imieniu Muzeum Narodowego w Szczecinie i swoim gratuluję Twórcom Muzeum oraz życzę bratniej płacówce wszelkiej pomyślności w krzewieniu wiedzy o przeszłości tego regionu, tej najdawniejszej i nowszej, dla dobra społeczeństwa, a zwłaszcza młodego pokolenia (...) Z satysfakcją przyjmujemy fakt nadania Muzeum imienia naszego długoletniego pracownika dr. Ryszarda Wołągiewicza, który zawsze pamiętał o swoich związkach z Choszczem i starał się dawać temu wyraz w pracach badawczych".

dr Ryszard Wołągiewicz
(1933 – 1994)

Urodził się 19 czerwca 1933 r. w Wilnie. Wybuch II wojny światowej był początkiem tragedii rodziny Wołągiewiczów. Ojciec Fabian został w sierpniu 1939 r. zmobilizowany do armii i w toku kampanii wrześniowej dostał się do

sowieckiej niewoli. Był więziony w obozie w Kozielsku wraz z kilkoma tysiącami polskich oficerów. 10 maja 1940 r. przewieziono go do Lasu Katyńskiego i zamordowano.

W czerwcu 1940 r. Ryszard Wołągiewicz wraz z bratem Jarosławem i matką, Marią z Kozarynow, został wywieziony do Komi – autonomicznej republiki ZSRR. Przez sześć lat zsyłki rodzina była skazana na ekstremalnie ciężkie warunki. W marcu 1946 r. ruszyło przesiedlenie do Polski. Początkowo Wołągiewiczowie zatrzymali się w Gostyninie, lecz już 23 kwietnia 1946 r. wyjechali do Choszczna. Tutaj Maria Wołągiewiczowa spotkała swoją matkę i brata. W Choszcznie Ryszard Wołągiewicz ukończył szkołę średnią i zdał maturę w 1951 r. W 1956 r. skończył studia archeologiczne na UAM w Poznaniu. Początkowo pracował w Toruniu w Instytucie Historii Kultury Materialnej PAN.

W 1958 r. wraz z żoną, Marią Danutą Kalenkiewicz, córką znanego ppłk. Macieja Kalenkiewicza – „Kotwicza”, przeprowadził się do Szczecina, gdzie rozpoczął pracę w Dziale Archeologii Muzeum Narodowego w Szczecinie. Od roku 1980 był kierownikiem tego działu.

W swej działalności naukowej poświęcił się bez reszty badaniom problematyki okresu przedrzymskiego i wpływów rzymskich na Pomorzu. Przewadził liczne prace wykopaliskowe na obszarze Pomorza Zachodniego. Był autorem wielu opracowań, artykułów i monografii o tematyce archeologicznej, między innymi poświęconych ziemi choszczeńskiej. 23 lutego 1965 r., na sesji popularnonaukowej w Choszcznie wygłosił referat pt. Główne nurty dziejowe i tradycje polskości na Ziemi Choszczeńskiej. Zajmował się ratowaniem przypadkowych znalezisk, jak w przypadku cmentarzyska kultury łżyckiej w Przybysławiu (1959) i skarbu XVII-wiecznych monet z Choszczna (1969). W 1960 r. Ryszard Wołągiewicz wraz z żoną Marią Danutą przeprowadził badania ratunkowe na stanowisku produkcyjnym z okresu rzymskiego w Choszcznie – Kwiatowie oraz badania powierzchniowe – na stanowiskach w Korytowiu, Raduniu, Rybakach i w Suliborku. Jesienią 1962 r. Wołągiewiczowie przeprowadzili badania powierzchniowe na dwóch stanowiskach z wczesnego średniowiecza w Choszcznie. W 1969 r. R. Wołągiewicz wraz z E. Cnotliwym i T. Nawrołskim przeprowadzili weryfikację grodzisk na całym obszarze powiatu choszczeńskiego. Doktor Wołągiewicz w 1993 r. wspomagał fachową radą wystawę „Znaleziska archeologiczne na Ziemi Cho-

prezentowaną w Choszcznie i Krzęcinie. Wówczas też poddał autorom wystawy myśl zorganizowania Muzeum Ziemi Choszczeńskiej. Realizacji tej idei nie doczekał, zmarł 14 stycznia 1994 r. w Szczecinie.

Bibliografia:

1. Archiwum Państwowe w Szczecinie, Starostwo Powiatowe w Choszcznie (Landratsamt Arnswalde) i Wydział Powiatowy w Choszcznie (Kreisausschuss Arnswalde) – XVIII – XIX w.
2. G.J. Brzustowicz, *Muzeum Ziemi Choszczeńskiej*, "Bliżej". Gazeta Ziemi Choszczeńskiej, nr 100, 1995, s. 9.
3. B.W. Brzustowicz i G.J. Brzustowicz, *Katalog wystawy: Znaleźiska archeologiczne na Ziemi Choszczeńskiej*, Choszczno-Krzęcin 1993.
4. F. Drews, *Originale und Originelles aus Alt-Arnswalde*, tam: Rektor Walter Schumacher, przedruk [w:] *700 Jahre Arnswalde/Neumark Wunstorf-Frankfurt a.M. 1969*, s. 105–107.
5. W. Palm, *Katalog der Bücher, Ordner, Alben, Mappen, Karten und Gegenstände aller Art im Arnswalder Zimmer im Abteigeäude der Stadt Wunstorf*, 1992.
6. M. Pietrzak, *Ryszard Wołagiewicz (19 VI 1933 – 14 I 1994)*, *Pomerania Antiqua*, t. XV, 1994, s. 345–348.
7. M. Przybyła, *Sprawozdanie z posiedzenia Zarządu*, "Bliżej". Gazeta Ziemi Choszczeńskiej, nr 90, 1994, s. 3 (tutaj o odwołaniu uchwały o utworzeniu Muzeum).
8. B. Słomka, *Wystawa na medal... ze złodziejem w tle*, "Gazeta Lubuska", nr 13, 1994.
9. W. Schumacher, *Das Arnswalder Kreismuseum. Zugänge im Jahre 1938*, *Heimatkalender für den Kreis Arnswalde*, 1939, s. 114–115.
10. W. Schumacher, *Ein Gang durch die Kreisheimatsammlung 1939 und 1941*, *Heimatgruss-Rundbrief*, nr 143, s. 12–13.
11. Uchwała Nr XLI/283/94 Rady Miasta i Gminy Choszczno z 23 lutego 1994 r. w sprawie utworzenia Muzeum Ziemi Choszczeńskiej.

Uroczyste przecięcie wstęgi podczas otwarcia Muzeum.
Z prawej Maria Danuta Wołagiewicz.